

Бойчук Наталія Романівна
*здобувач НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ В ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОГО КОРПОРАТИВНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Автором окреслено деякі ключові елементи концепції правового забезпечення реалізації політики державного корпоративного інвестування. Зокрема, в межах державно-приватного партнерства активізація інвестиційної діяльності приватних інвесторів у пріоритетних сферах економіки має опосередковуватись певними державними преференційними режимами ведення господарювання. З огляду на це, у доповіді обґрунтовано необхідність вдосконалення механізму відбору потенційних інвесторів, а також формалізації відносин з ними.

Ключові слова: державне корпоративне інвестування, інвестиційний проєкт, інвестиційний договір, спеціальний правовий режим інвестування, державно-приватне партнерство.

Boychuk Nataliia
*PhD Candidate of the Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of the NALS of
Ukraine*

LEGAL REGIME IN LEGAL SUPPLY OF STATE CORPORATE INVESTMENT POLICY

The author outlines some key elements of the concept of legal support for the implementation of the state corporate investment policy. In particular, within the framework of public-private partnerships, the activation of private investor's investment activity in priority sectors of the economy should be mediated by certain state preferential management regimes. Due to this, the report substantiates the need to improve the mechanism of selection of potential investors, and the formalization of relations with them.

Keywords: the state corporate investment policy, investment project, investment contract, special legal regime for investing, public-private partnership.

На сьогоднішній день, залучення інвестицій – є однією з центральних задач реструктуризації виробництва та створення умов для економічного зростання. В межах реалізації державної політики корпоративного інвестування за допомогою певних правових та інших засобів державного регулювання стимулюючого характеру здійснюється перерозподіл капіталів на користь вирішення державно-суспільних завдань, що ставляться в якості пріоритетів розвитку економіки на певний прогностичний період. Вважається, що у випадках, коли визначених законодавством засобів стимулу та сприяння недостатньо для активізації приватної інвестиційної діяльності в пріоритетних сферах економіки, необхідним виявляється розробка комплексного підходу до їх застосування в межах спеціального правового режиму.

Класичне визначення поняття «правовий режим» запропоновано Алексєєвим С.С., під яким вченим розумів порядок регулювання, виражений в численній кількості правових засобів, що включають дозволи, заборони, а також позитивні зобов'язання, що створюють особливу спрямованість регулювання [1, с. 184-185]. Крім того, іншими вченими також зазначається, що за своїм змістом правовий режим спрямований на впорядкування соціально-економічних процесів, об'єднуючи сукупність правових засобів, правил, норм та заходів. З огляду на таке, останні мають: 1) бути закріплені в законодавстві; 2) повинні створювати умови якразво вираженого сприятливого або несприятливого режиму за допомогою встановлених правом гарантій та принципів, здатних задовольнити інтереси суб'єктів та досягти ефективного соціально-значимого результату; 3) специфічність регламентації відносин має полягати у виділенні в межах часу та простору суб'єктів та об'єктів, на яких вони поширюється [2, с. 12].

В науковій літературі за загальним правилом правові режими поділяють на загальні, спеціальні та особливі. Загальний режим за своїм змістом відповідає традиційним для всіх умовам та правилам ведення підприємництва. Спеціальний та особливий режими, в свою чергу, поєднують у собі сукупність специфічних прийомів правового регулювання реалізації прав та обов'язків визначеного кола осіб.

Отже, комплекс державних преференцій для провадження господарської діяльності на конкретній території є спеціальним право-

вим режимом, що представляє собою форму співпраці державного сектора з приватними. Так, з метою забезпечення сприятливих умов для потенційних корпоративних інвесторів, створення нових робочих місць, прискорення розвитку окремих галузей економіки - держава може запровадити один із режимів, передбачених розділом VIII Господарського кодексу України, надавши приватному бізнесу певну кількість відповідних пільг.

В рамках здійснення державою заходів активізації інвестиційної діяльності оцінити ефективність правових режимів в межах певної території та сфери дуже складно через труднощі, що постають під час встановлення всіх достатніх підстав для надання відповідної допомоги. У зв'язку з цим, існує думка щодо необхідності взяття за основу критерій визначення місця введення спеціального режиму такий правовий інструмент як «інвестиційний проект».

Відповідно до чинного законодавства інвестиційний проект визначений як «..комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності...»[3]. Таке документальне оформлення інвестиційних намірів, планово-прогнозних відомостей про ризики проекту та їх запобіжні заходи надає можливість припустити ступінь доцільності інвестування. Поряд з цим, слід відмітити, що інвестиційні ризики зазвичай обумовлені зовнішніми факторами (некомпетентне керівництво, неефектне корпоративне управління, неправомірна концентрація в галузі та/або на території, тощо), що значно ускладнює вірогідність прогнозу реалізації проекту навіть висококваліфікованими спеціалістами.

Наразі, процедура відбору, схвалення та реєстрації інвестиційних проектів, а також вимоги до них передбачені законодавством для реконструкції або модернізації новостворених або діючих підприємств у пріоритетних галузях економіки, для реалізації яких надається державна підтримка. Проте, лаконічність затверджених відповідним нормативно-правовим актом вимог до них нівелює зазначену

вище функцію інвестиційного проекту [3]. За таких обставин, задля створення ефективного концептуального механізму залучення приватних корпоративних інвесторів, на господарську діяльність яких розповсюджується чимало спеціальних пільг, нагальним є вирішення питання про запровадження розгорнутого переліку критеріїв до відбору інвестиційних проектів, затвердження методології відбору інвестиційних проектів на підставі розробленої методики оцінки їх ефективності.

В такому випадку, на думку деяких вчених, закріплення відповідного ряду критеріїв оцінки ефективності інвестиційного проекту уможливить віднести їх до однієї з таких категорій – мегапроект, національний проект, пріоритетний проект [4]. Саме тому, вважається обов'язковим визначення кінцевої мети, прогнозованого терміну реалізації, обсяг інвестицій, а також представлення бізнес план інвестиційного проекту. Такі фактори упущені на сьогоднішній день вітчизняним законодавцем, проте останні є важливими при проведенні таких експертиз.

Таким чином, вважаємо, що реалізація концепцій інвестиційних проектів має опосередковуватись формалізацією відносин між державним та приватним сектором в межах запроваджених спеціальних правових режимів. Відтак, кожний преференційний режим має бути: 1) визначений нормативно; 2) деталізовано викладений в межах відповідного договору з урахуванням умов, погоджених з приватним інвестором.

Наприклад, в російській літературі панує думка щодо необхідності прийняття Закону про пріоритетні інвестиційні проекти, що включав би інститут спеціального інвестиційного контракту. Зокрема, така концепція полягає у тому, що одна сторона – інвестор зобов'язується на власний ризик і за власні кошти забезпечити реалізацію схваленого та затвердженого інвестиційного проекту у погоджений сторонами термін, а інша сторона бере на себе зобов'язання створити умови для його реалізації, забезпечувати всі відповідно передбачені заходи стимулу та сприяння. [5].

Зокрема, Коссак В. М. з урахуванням передбачених законодавством можливих предметів інвестиційних договорів, запропонував

наступний їх перелік: договір про передачу майна у власність або оперативне управління з метою інвестиційної діяльності; договір про виробничу кооперацію; договір, спрямований на придбання майна у власність або майнових прав з метою інвестиційної діяльності; договір про придбання майна у користування з метою інвестиційної діяльності; договір про передання майна в користування з метою інвестиційної діяльності; договір про передання майнових прав; договір про спільну підприємницьку діяльність; договір про придбання (передання) цінних паперів та інших корпоративних прав; договір про придбання (передання) прав на використання інтелектуальної власності з метою інвестиційної діяльності. [6]. Луць В.В., з цього приводу, зазначив, що договори про передачу і придбання майна у власність та договори про придбання (передачу) корпоративних прав або прав інтелектуальної власності відносяться до одного типу інвестиційного договору. [7] Сімсон О.Е. до інвестиційних договорів, окрім купівлі акцій на первинному ринку цінних паперів, відносить також договори лізингу, концесії, франчайзингу, кредитування, розподілу продукції, ліцензійні угоди та інші договори, предметом яких є надання послуг (управлінські або інжинірингові контракти). [8] Відтак, як вбачається, вищевказаними науковцями виділяються закріплені національним законодавцем поіменовані угоди, що за своєю економічною та правовою природою мають інвестиційний характер.

Слід відмітити, що судова практика містить аналогічні правові позиції. Згідно з останніми, інвестиційний договір як окремий вид цивільно-правових правочинів може містити ознаки різних видів угод приватно права у відповідності до мети інвестування (довірчого управління майном, договору про спільну діяльність, кредитування, капітального будівництва, купівлі-продажу), а також може передбачати як грошові, так і майнові права (обов'язки) сторін договору. [9].

За нашим переконанням, заслуговує уваги позиція Шишки Р. Б., яка вважає, що: «..в практичному сенсі надання відомим договорам приставки інвестиційні не вирішує кардинальним чином проблеми...». Автор вважає, що звичайне перерахування договорів та їх характеристик відповідно до галузевої приналежності, є штучною класифікацією договорів з інвестиційними ознаками [10].

Отже, погоджуючись з таким твердженням, вважаємо, що формалізація інвестиційних відносин, що виникають між державним та приватним сектором у зв'язку із введенням преференційних правових режимів, є об'єктивною необхідністю. З огляду на таке, доцільним є запровадження в рамках Господарського кодексу України інститут спеціального інвестиційного договору. Так, предметом такої угоди, в даному випадку, буде надання уповноваженими органами державної влади заходів стимулюючого характеру в межах відповідного спеціального правового режиму, взамін на приватні інвестиції, залучені згідно із відібраним державою інвестиційним проектом. Обов'язковою характерною ознакою такого правочину має бути спрямованість на досягнення економічного, соціального та екологічного ефекту. Таким чином, головним завданням вказаного правочину є реальна можливість досягнення згоди між сторонами (державою та приватним інвестором) щодо переліку пільг та інших преференцій, що будуть найбільш доцільними та ефективними в межах реалізації конкретного запропонованого інвестиційного проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С. С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве: издание, Москва, юрид. лит., 1989. 288 с.
2. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: учебник. 4-е изд., испр. и доп. Москва, 2011. 520 с.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Про затвердження Порядку відбору, схвалення і реєстрації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки та вимог до таких проектів: Постанова КМУ від 14.08.2013 р. №715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2013-%D0%BF#n36>.
5. Баранов К. Ю. Гражданско-правовая модель регулирования инвестиционных отношений: автореф. дис.... канд. юрид. наук. М., 2013. 24 с.
6. Цыганков Э. Острова экономического процветания. *ЭЖ-Юрист*. 2015. № 5.
7. Коссаk В. М. Правові засади іноземного інвестування в Україні: монографія, Львів: Центр Європи, 1999. 244 с.
8. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб, Київ: Юрінком Інтер, 1999. 560с.

9. Симсон О. Э. Инвестиционные и инновационные правоотношения: Перспективы развития публичной и частной сфер : монография, Київ: вид. Дім «Ін Юре», 2005. 416 с.

10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29 січня 2019 р. у справі №916/4644/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79684989>.

11. Шишка Р. Б. Інвестиційні договори: характеристика та спроби їх класифікації. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. С. 118-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2014_4_24.

REFERENCES

1. Alekseyev, S. S. (1989). *Obshchiye dozvoleniya i obshchiye zaprety v sovetskom prave: izdaniye*. Moskva. jurid. lit. [In Russian].

2. Matuzov, N. I., Malko, A. V. (2011). *Teoriya gosudarstva i prava*. Moskva [In Russian].

3. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

4. Pro zatverdzhennia Poriadku vidboru, skhvalennia i reiestratsii investytsiinykh proektiv u priorytetnykh haluziakh ekonomiky ta vymoh do takykh proektiv: Postanova KМУ vid 14.08.2013 r. № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2013-%D0%BF#n36>.

5. Baranov, K. Yu. (2013). *Grazhdansko-pravovaya model regulirovaniya investitsionnykh otnosheniy. Candidates thesis*. Moskva [In Russian].

6. Tsygankov E. (2015). *Ostrova ekonomicheskogo protsvetaniya. EZh-Yurist*. 5. [In Russian].

7. Kossak, V. M. (1999). *Pravovi zasady inozemnoho investuvannia v Ukraini*. Lviv: Tsentr Yevropy [In Ukrainian].

8. Luts, V. V. (1999). *Kontrakty u pidpriemnytskii diialnosti*. Kyiv: Yurinkom Inter [In Ukrainian].

9. Simson, O. E. (2005). *Investitsionnyye i innovatsionnyye pravootnosheniya: Perspektivy razvitiya publichnoy i chastnoy sfer*. Kiiv: vid. Dim «Ін Юре». [In Russian].

10. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 29 sichnia 2019 r. u spravi #916/4644/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79684989> [In Ukrainian].

11. Shyshka, R. B. (2014). *Investytsiini dohovory: kharakterystyka ta sprobly yikh klasyfikatsii. Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo – Legal Bulletin. Air and space law*, 4, 118–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2014_4_24 [In Ukrainian].